

Nr 238.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionen av vissa å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslag; given Stockholms slott den 2 mars 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

För förbättrande av bostadsförhållandena på landsbygden har riksdagen å riksstaten för innevarande budgetår anvisat, bland annat, dels å driftbudgeten under femte huvudtiteln till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 7 500 000 kronor, dels å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 1 saml. Nr 238

dels ock å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Lån till bostadsförbättringsverksamhet ett investeringsanslag av likaledes 2 700 000 kronor. Vidare har riksdagen för berörda ändamål å allmän beredskapsstat II för samma budgetår uppfört anslag å respektive 15 000 000, 8 000 000 och 5 000 000 kronor. Genom beslut den 14 september och den 30 december 1944 har Kungl. Maj:t ställt anslagen å riksstaten till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden i sin helhet samt av anslaget till Lån till bostadsförbättringsverksamhet 1 700 000 kronor till egnahemsstyrelsens förfogande.

I skrivelse den 21 februari 1945 har egnahemsstyrelsen gjort framställning rörande ianspråktagande jämväl av viss del av de å allmän beredskapsstat II uppförda anslagen. Styrelsen framhåller inledningsvis, att för vart och ett av budgetåren 1941/42—1943/44 medel beviljats till bostadsförbättringsverksamhet i sådan utsträckning, att de jämte förefintliga behållningar å tidigare anslag för motsvarande ändamål gjort det möjligt för styrelsen att disponera omkring 15 milj. kronor till bostadsförbättringsbidrag, 7,5 milj. kronor till nybyggnadslån och 7,5 milj. kronor till förbättringslån. Utöver de av riksdagen för innevarande budgetår anvisade anslagen funnes å anslagen till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt Lån för bostadsförbättringsverksamhet disponibla 1,8 respektive 1,3 milj. kronor, vilka belopp utgjorde medel som frigjorts i form av förfallna eller annulerade nybyggnads- respektive förbättringslån. Till förfogande stående medel för budgetåret 1944/45 utgjorde alltså 7,5 milj. kronor till förbättringsbidrag, 4,5 milj. kronor till nybyggnadslån och 4 milj. kronor till förbättringslån. Styrelsen anför vidare:

De å riksstaten anvisade medlen ha numera — förutom 1 milj. kronor till förbättringslån, som ännu ej ställts till förfogande — i sin helhet disponerats. I sådant läge och då egnahemsstyrelsen hade sig väl bekant, att flertalet egnahemsnämnder hade inneliggande ansökningar om statsunderstöd till bostadsförbättringar till högst betydande belopp, fann styrelsen påkallat att skyndsamt vidtaga åtgärder för att söka utverka medgivande att under återstående del av innevarande budgetår få taga i anspråk, helt eller delvis, de å allmän beredskapsstat II upptagna anslagen för här ifrågavarande ändamål. För att få ett mera säkert underlag för bedömande av det aktuella behovet av bidrag och lån till bostadsförbättringar ansåg emellertid styrelsen nödigt att, innan framställning i ämnet avläts till Kungl. Maj:t, göra en undersökning hos nämnderna rörande deras inneliggande balans av ansökningar om bidrag och lån.

Resultatet av sistberörda undersökning föreligger nu. Härav framgår, att antalet den 20 januari 1945 hos egnahemsnämnderna inneliggande, icke slutgiltigt avgjorda ärenden om statsunderstöd av ifrågavarande slag uppgår till 16 544 med ett sammanlagt beräknat kostnadsbelopp av omkring 52,3 milj. kronor. De av vederbörande hälsovårdsnämnder tillstyrkta understödsbeloppen fördela sig sammanlagt och i runda tal å bostadsförbättringsbidrag med 21,4 milj. kronor, å nybyggnadslån med 10 milj. kronor samt å för-

bättringslån med 2,2 milj. kronor. Av nämnda 16 544 ansökningar ha nämnderna ansett, att den 20 januari 1945 14 842 stycken, efter vederbörlig förhandsbehandling, preliminärt böra helt eller delvis bifallas. Härvid fördela sig de belopp, sökandena enligt de av nämnderna vanligen tillämpade grunderna syntes böra tilldelas, sammanlagt och i runda tal å förbättringsbidrag med 18,4 milj. kronor, å nybyggnadslån med 12,7 milj. kronor samt å förbättringslån med 3,9 milj. kronor. Av sistnämnda antal ansökningar avse 5 635 stycken enbart anordnande av ledningar för vatten och avlopp eller elektrisk installation med en motsvarande fördelning å förbättringsbidrag med 2,6 milj. kronor, å nybyggnadslån med ca 550 000 kronor och å förbättringsbidrag med ca 380 000 kronor.

Beträffande förenämnda uppgifter ha några egnahemsnämnder förklarat, att de lånebelopp, vilka av nämnderna vid den verkställda undersökningen bedömts böra tilldelas sökandena, i övertvägande antalet fall grundat sig på preliminära kostnadsberäkningar. Då de verkliga kostnaderna i allmänhet väsentligt brukade överstiga de preliminärt beräknade, bleve det därför enligt dessa nämnders mening i många fall nödvändigt att bevilja understöd till betydligt högre belopp än som beräknats vid den företagna förhandsberäkningen. Vidare har ett flertal egnahemsnämnder anmärkt, att efterfrågan på statsunderstöd för bostadsförbättring vore synnerligen stor samt att tillgängliga medel endast täckte den mest trängande efterfrågan på statlig hjälp. Det har därvid särskilt framhållits, att ansökningar om understöd dagligen inkomma samt att dessa ansökningars antal brukade öka under vårmånaderna.

Med hänsyn till här angivna förhållanden finner egnahemsstyrelsen det synnerligen angeläget att de för ifrågavarande ändamål å beredskapsstat II upptagna medlen snarast göras tillgängliga för egnahemsnämnderna. Läget blir eljest det, att nämnderna under den instundande våren, då planläggningen äger rum av de bostadsförbättringar, som avses skola komma till utförande under sommaren, skulle stå utan medel vid den tid då efterfrågan på dylika blir som störst. I betraktande av angelägenhetsgraden av byggnadsföretag av här ifrågavarande slag bör en sådan situation såvitt möjligt undvikas.

I avseende å behovet av medel till bostadsförbättringsverksamheten har framträtt en tydlig tendens till ökad efterfrågan på framför allt nybyggnadslånebelopp. Detta sammanhänger därmed, att till följd av byggnadskostnadernas stegring förbättringsbidragen i allt mera ökad omfattning icke ensamma förslå utan måste kompletteras med nybyggnadslån. På grund härav synes vid nästkommande fördelning — såsom ock bestyrkes av de anförda siffrorna rörande den hos egnahemsnämnderna ineliggande balansen av ansökningar om bostadsförbättringsbidrag och nybyggnadslån — proportionen mellan förbättringsbidrag och nybyggnadslån lämpligen böra förhålla sig som 3 till 2. Detta skulle innebära att, då det å beredskapsstat II upptagna beloppet till nybyggnadslån utgör 8 milj. kronor, ianspråktagandet av det å samma stat till förbättringsbidrag upptagna beloppet skulle tillsvare kunna begränsas till 12 milj. kronor. För fördelning till förbättringslån synes det räcka med att av det å beredskapsstat II uppförda beloppet taga i anspråk 3 milj. kronor; jämte den förefintliga reservationen av 1 milj. kronor skulle då till förbättringslån kunna fördelas 4 milj. kronor.

Under åberopande av det anförda har egnahemsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att av förenämnda å beredskapsstat

II uppförda anslag måtte ställas till förfogande för fördelning mellan egna-
hemsnämnderna 12 miljoner kronor till bostadsförbättringsbidrag, 8 mil-
joner kronor till nybyggnadslån och 3 miljoner kronor till förbättringslån.

*Departements-
chefen.*

Beräkningen i 1944 års statsverksproposition av anslagen å riksstaten för budgetåret 1944/45 till bostadsförbättringsverksamhet på landsbygden skedde under starkt hänsynstagande till den rådande knappheten på materiel och arbetskraft. Vid framläggande av förslag om anslag för ändamålet å allmän beredskapsstat II för nämnda budgetår (prop. nr 281/1944 s. 56—63) framhöll statsrådet Rubbestad, att då han, trots sin vetskap om det stora förefintliga behovet av ökat stöd till bostadsförbättringsverksamheten, förordat, att i statsverkspropositionen skulle äskas allenast relativt begränsade belopp till ifrågavarande verksamhet, han utgått från att de å riksstaten äskade anslagsbeloppen skulle kompletteras med beredskapsanslag, avsedda att tagas i anspråk om det tryckta läget beträffande materielförsörjningen lättade. I enlighet härmed föreslogs, att å allmän beredskapsstat II borde upptagas förhållandevis betydande belopp för ifrågavarande ändamål eller till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden 15 miljoner kronor, till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden 8 miljoner kronor samt till Lån för bostadsförbättringsverksamhet 5 miljoner kronor.

Tillgången på byggnadsmateriel under det senast förflutna året har ansetts medgiva en bostadsförbättringsverksamhet på landsbygden av ganska avsevärd omfattning. Detta har medfört, att de å riksstaten för ändamålet avsedda medlen, fränsett 1 miljon kronor av anslaget till Lån för bostadsförbättringsverksamhet, helt tagits i anspråk.

Av egna-hemsstyrelsens framställning framgår, att efterfrågan på såväl bidrag som lån allttjämt är mycket stor och att hos egna-hemsnämnderna inneligga ansökningar om bidrag och lån till avsevärda belopp. Egna-hemsstyrelsen har därför hemställt, att större delen av de å allmän beredskapsstat II anvisade beloppen måtte ställas till styrelsens förfogande.

Allttjämt är materielltillgången så begränsad och utsikterna för den närmaste framtiden så pass ovissa, att den största försiktighet måste iakttagas vid planläggningen av investeringsverksamheten. I synnerhet den knappa bränsleförsörjningen kan antagas komma att så småningom öva ett ogynnsamt inflytande på produktionen av vissa slag av byggnadsmateriel. Härtill kommer att, då fråga är om beviljande av medel för byggnads- och andra anläggningsarbeten på landsbygden, särskild hänsyn måste tagas till de rådande svårigheterna att tillgodose skogsbrukets arbetskraftsbehov, enär sådana arbeten kunna beräknas i stor utsträckning binda arbetskraft, som lämpar sig för arbete i skogen. Bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden synes mig dock vara socialt så betydelsefull, att densamma framstår som ett av de investeringsområden, vilka i första hand böra tillgodo-

ses. Med hänsyn härtill har jag på de av styrelsen åberopade skälen ansett mig böra tillstyrka styrelsens förslag. På grund av svårigheterna att tillgodose skogsbrukets behov av arbetskraft synes det mig dock vara erforderligt, att särskilda åtgärder vidtagas i syfte att förhindra att de arbeten, som äro avsedda att komma till utförande med lån eller bidrag av här ifrågavarande anslag, menligt inkräkta på möjligheterna att tillföra skogsbruket erforderlig arbetskraft. Jag vill därför förordna, att i samband med att berörda anslag ställas till egnahemsstyrelsens förfogande vissa bestämmelser meddelas rörande de villkor, under vilka arbetena må komma till utförande. Det bör därvid bland annat föreskrivas, att vederbörande länsarbetsnämnd skall hava att besluta om tidpunkten för arbetenas påbörjande samt, därest nämnden så anser erforderligt, om avbrott i arbetena ävensom meddela de övriga bestämmelser, som kunna befinnas nödvändiga till förhindrande av att skogsbrukets behov av arbetskraft eftersättes.

Medelsanvisningens omfattning samt de ovissa utsikterna i fråga om materiel- och arbetskraftsförsörjningen synas mig böra föranleda, att frågan om ianspråktagande av här ifrågavarande anslag underställes riksdagens prövning i likhet med vad som skett beträffande vissa andra å allmän beredskapsstat II uppförda anslag för bostadsbyggande (jfr prop. nr 55/1945).

Under åberopande av det anförda vill jag förordna, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att det å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden, i sin helhet, samt av de å samma stat uppförda anslagen till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt Lån för bostadsförbättringsverksamhet 12 000 000 respektive 3 000 000 kronor må av Kungl. Maj:t tagas i anspråk för de med anslagen avsedda ändamålen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.